

วารสารนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
THAMMASAT LAW JOURNAL

ชื่อเรื่อง: คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1378/2564 (สิทธิของบุตรนอกกฎหมายที่รับรองโดยพยานที่ดีกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย)

ชื่อผู้แต่ง: ไชยพัฒน์ ธรรมชุตินันท์

การอ้างอิงที่แนะนำ: ไชยพัฒน์ ธรรมชุตินันท์, 'คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1378/2564 (สิทธิของบุตรนอกกฎหมายที่รับรองโดยพยานที่ดีกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย)' (2567) 53(3) วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 1030.

ผู้สนับสนุนหลัก

SAIJO DENKI

Tax and Legal Counsellors

Seri Manop & Doyle

**SATYAPON
& PARTNERS**
THAILAND Intellectual Property Law Firm

**Baker
McKenzie.**

สนับสนุนร่วม

WEERAWONG C&P
WEERAWONG, CHINNAVAT & PARTNERS LTD.

DEJ-UDOM & ASSOCIATES
Attorneys-at-Law

โครงการวารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200 โทร. 02 613 2109 อีเมล tu.lawjournal@tu.ac.th

ฎีกาวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1378/2564

(สิทธิของบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัย
ที่ดีกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย)

Supreme Court Decision No. 1378/2564

(Rights of an Illegitimate Child Whose Father Has
Recognized *de facto* Which Better Than Rights of
A Legitimated Child)

ไชยพัฒน์ ธรรมชุตินันท์

นิติกรปฏิบัติการ กองนิติการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Chaipat Thumchutinun

Legal Officer, Practitioner Level, Legal Affairs Division, Thammasat University

1. บทนำ

กฎหมายว่าด้วยการห้ามฟ้องบุปการมีว่าทางใด ๆ ปรากฏอยู่ในมาตรา 1562 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อันเป็นบทบัญญัติที่นับได้ว่าสะท้อนวัฒนธรรมประเพณีไทยที่สุด ไม่มี

กฎหมายประเทศใดที่มีลักษณะทำนองเดียวกับบทบัญญัติมาตรานี้¹ อย่างไรก็ดี คดีนี้เป็นคดีที่มีข้อสังเกตนอกเหนือจากเรื่องคดีอุทลุม ยังมีประเด็นเรื่องสิทธิของบุตรประเภทต่าง ๆ ทั้งบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและบุตรนอกกฎหมาย ฎีกาวินิจฉัยคดีนี้ จึงมีการวิพากษ์วิจารณ์คาบเกี่ยวไปถึงประเด็นการรับรองสิทธิบางประการที่แตกต่างกันระหว่างบุตร 2 ประเภท และสิทธิบางประการที่อาจทำให้บุตรนอกกฎหมายมีสิทธิดีกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมายได้

2. ข้อเท็จจริงแห่งคดี²

คดีนี้มี 2 ประเด็นคือประเด็นกฎหมายครอบครัวและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งในส่วนของฎีกาวินิจฉัยคดีนี้ ผู้เขียนจะมุ่งวิพากษ์วิจารณ์เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายครอบครัวเป็นสำคัญ

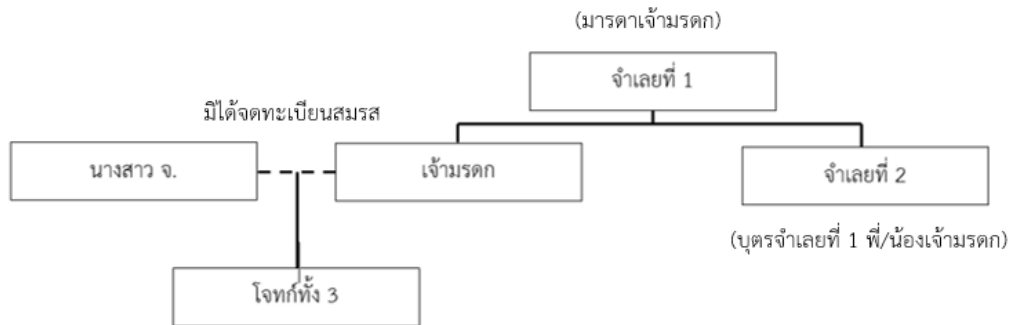
คดีนี้ โจทก์ทั้งสามฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองในความผิดฐานแจ้งความเท็จ ยักยอกทรัพย์ จัดการทรัพย์สินโดยทุจริตตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86, 91, 137, 352, 353, 354

ศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องแล้ว เห็นว่า คดีไม่มีมูล พิพากษายกฟ้อง ต่อมาโจทก์ทั้งสามอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ภาค 8 พิพากษายืน โจทก์ทั้งสามฎีกา โดยผู้พิพากษาซึ่งพิจารณาและลงชื่อในคำพิพากษาศาลชั้นต้นอนุญาตให้ฎีกา

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติในเบื้องต้นว่า โจทก์ทั้งสามเป็นบุตรของเจ้ามรดก กับนางสาว จ. โดยเจ้ามรดกให้การรับรองว่าโจทก์ทั้งสามเป็นบุตรของผู้ตาย จำเลยที่ 1 เป็นมารดาของผู้ตายเป็นย่าของโจทก์ทั้งสาม และเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายตามคำสั่งศาล ส่วนจำเลยที่ 2 เป็นบุตรของจำเลยที่ 1

¹ โปรดดูหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 734/2482 ของหยุด แสงอุทัย.

² คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับเต็มสามารถอ่านได้ใน คำพิพากษาศาลฎีกา ประจำปีพุทธศักราช 2566 ตอนที่ 1 หน้า 176.

ผังความสัมพันธ์ของผู้ความ

มีปัญหาข้อกฎหมายที่ต้องวินิจฉัยว่า โจทก์ทั้งสามมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 1 หรือไม่ เรื่องนี้ ศาลฎีกาเห็นว่า ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 ที่บัญญัติห้ามมิให้ฟ้องบุพการีของตน เป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญานั้น เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิ จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด หมายความว่า เป็นการห้ามเฉพาะบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายฟ้องบุพการีของตนเท่านั้น การที่โจทก์ทั้งสามจะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายก็ต่อเมื่อผู้ตายและมารดาของโจทก์ทั้งสามได้สมรสกันในภายหลัง หรือผู้ตายได้จดทะเบียนว่าโจทก์ทั้งสามเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร ตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1547 บัญญัติไว้เท่านั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าได้มีการดำเนินการตามบทบัญญัติดังกล่าว โจทก์ทั้งสามจึงมิใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย แม้โจทก์ทั้งสามเป็นบุตรนอกกฎหมายที่เจ้ามรดกรับรองแล้ว ดังนั้นแม้จำเลยที่ 1 เป็นย่าของโจทก์ทั้งสาม โจทก์ทั้งสามก็ต้องห้ามมิให้ฟ้องจำเลยที่ 1 ตามบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว โจทก์ทั้งสามจึงมีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 1 ได้ ที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ทั้งสามสำหรับจำเลยที่ 1 และศาลอุทธรณ์ภาค 8 พิพากษายืนมานั้น ไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา ฎีกาของโจทก์ทั้งสามข้อนี้ฟังขึ้น

3. บทวิเคราะห์

คำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว แม้จะเป็นคดีอาญาแต่ก็เป็นคำพิพากษาที่สะท้อนหลักการเกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยเฉพาะในส่วนของฐานะของความเป็นบุตรและสิทธิหน้าที่ของบุตรประเภทต่าง ๆ พอสมควร

ทั้งนี้ คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ มิใช่คดีแรกที่ตัดสินว่าบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองฟ้องบิดา (หรือบุพการีของบิดา) ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1320/2506³ นำมาซึ่ง

³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1320/2506.

หลักกฎหมายที่ว่าบุตรที่จะฟ้องบุพการีไม่ได้ต้องเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น หากเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย แม้บิดารับรองโดยพฤตินัยแล้วก็ตาม ก็ไม่ต้องห้ามที่จะฟ้องบิดาของตนเป็นทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา ประกอบกับเหตุผลว่ามาตรา 1562 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นบทกฎหมายจำกัดสิทธิ จำต้องตีความโดยเคร่งครัด⁴ ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกันที่ศาลฎีกายกมาปรับแก้คดีดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 227/2532⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3019/2541⁶ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 547/2548⁷

จำเลยกับนางจีบได้เสียเป็นสามีภรรยากันตั้งแต่ พ.ศ. 2477 ถ้ารับฟังข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้น ก็เป็นเวลาก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 จึงต้องบังคับตามกฎหมายลักษณะฉ้อโกงบทที่ 36 ซึ่งบัญญัติว่าพี่น้องทำชู้กันให้ถึงโทษทำแพลงเสียในทะเล ฉะนั้น จำเลยกับนางจีบจึงมิใช่ผู้ที่มีบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย และทางพิจารณาปรากฏว่าโจทก์เกิด พ.ศ. 2483 ภายหลังใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 แล้วโจทก์จะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยหรือไม่จะต้องพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1526 ซึ่งบัญญัติว่าเด็กเกิดก่อนสมรสจะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายต่อเมื่อบิดามารดาได้สมรสกันหรือบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตรเมื่อปรากฏว่าจำเลยกับนางจีบเป็นสามีภรรยากันโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายโจทก์ก็เป็นบุตรนอกสมรส เมื่อจำเลยไม่ได้จดทะเบียนว่าโจทก์เป็นบุตรและศาลก็ไม่ได้พิพากษาว่าโจทก์เป็นบุตร โจทก์กับจำเลยจึงไม่อาจเป็นบิดาและบุตรต่อกันตามกฎหมายได้ คดีนี้จึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อเท็จจริงที่ได้เถียงกันต่อไป โจทก์มีสิทธิฟ้องจำเลยได้

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้วินิจฉัยในกรณีที่ต้องใช้กฎหมายคาบเกี่ยวกับระหว่างกฎหมายลักษณะฉ้อโกงและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

⁴ ประสพสุข บุญเดช, *คำอธิบายกฎหมายครอบครัว* (พิมพ์ครั้งที่ 24, เนติบัณฑิตยสภา 2562) 663.

⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 227/2532

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1562 ที่ห้ามฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญาเป็นบทกฎหมายที่จำกัดสิทธิต้องตีความโดยเคร่งครัด จึงห้ามเฉพาะบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายฟ้องบุพการีของตนเท่านั้น.

⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3019/2541

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1547 โจทก์จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของจำเลยต่อเมื่อจำเลยและมารดาโจทก์ได้สมรสกันในภายหลัง หรือจำเลยได้จดทะเบียนว่าโจทก์เป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าเป็นบุตร แม้โจทก์เป็นบุตรที่จำเลยรับรองแล้ว แต่จำเลยและมารดาโจทก์มิได้จดทะเบียนสมรสกัน โจทก์จึงเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลย และตามมาตรา 1562 ที่ห้ามฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งหรือคดีอาญานั้น เป็นบทบัญญัติที่จำกัดสิทธิจึงต้องตีความโดยเคร่งครัด ซึ่งต้องหมายความว่าห้ามเฉพาะบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายฟ้องบุพการีของตนเท่านั้น โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง.

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 547/2548

จำเลยที่ 1 กับมารดาโจทก์ทั้งสองอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยาดังแต่ปี 2480 อันเป็นเวลาก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 เดิม และไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน ทั้งไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 จดทะเบียนรับโจทก์ทั้งสองเป็นบุตรหรือศาลพิพากษาว่าโจทก์ทั้งสองเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 โจทก์ทั้งสองจึงเป็นเพียงบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1562 ที่ห้ามฟ้องบุพการีของตนเป็นคดีแพ่งและคดีอาญา เป็นบทกฎหมายที่จำกัดสิทธิต้องตีความโดยเคร่งครัด จึงต้องถือว่าข้อห้ามดังกล่าวเป็นการห้ามเฉพาะบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายฟ้องบุพการีของตนเท่านั้น ฉะนั้น โจทก์ทั้งสองซึ่งไม่ใช่บุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของจำเลยที่ 1 จึงมีสิทธิฟ้องจำเลยที่ 1 ได้ไม่เป็นการต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา 1562.

อย่างไรก็ดี พิจารณาภาพรวมแห่งระบบกฎหมายและแนวคำพิพากษาศาลฎีกา จะพบว่ากฎหมายครอบครัวมองว่า “บุตร. ในสายตาของกฎหมายครอบครัวมีเพียงบุตรตามมาตรา 1547 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น ได้แก่กรณีบิดามารดาสมรสกัน บิดาจดทะเบียนรับรองบุตร และศาลพิพากษาให้เด็กเป็นบุตร จะเห็นว่าบุตรนอกกฎหมาย แม้บิดาจะรับรองโดยพฤตินัยก็ตาม ก็มิได้ทำให้บุตรนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตามกฎหมายครอบครัวได้ เมื่อมีใช้บุตรนอกกฎหมาย จึงไม่มีสิทธิหน้าที่ต่อบิดาโดยพฤตินัยตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บุตรกลุ่มนี้ จึงไม่มีความสัมพันธ์ตามกฎหมายกับบิดาแต่ประการใด⁸

แม้บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยจะไม่มีฐานะเป็น “บุตร” ในกฎหมายครอบครัว แต่ก็ยังมีสิทธิรับมรดกในฐานะ “ผู้สืบสันดานชั้นบุตร” ในกฎหมายมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 อย่างไรก็ตาม ในชั้นของการยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก มีเพียงบุตรชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการรับมรดก ดังปรากฏคำอธิบายเกี่ยวกับมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมชที่เป็นเลขานุการกรรมาธิการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่า

“เมื่อดูตามคำแปลภาษาอังกฤษว่าด้วย legitimation หรือการรับรองบุตรนอกกฎหมาย ในมาตรา 1627 มุ่งหมายจะให้โยกไปใช้บทบัญญัติในบรรพ 5 ว่าด้วยการที่บิดารับรองบุตรด้วยวิธีการสมรสกับมารดา หรือจดทะเบียนบุตรนอกสมรสเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย หรือมิฉะนั้นก็ต้องมีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร”⁹

พิจารณาตามคำอธิบายของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จะเห็นว่าผู้ร่างกฎหมายประสงค์ให้ “บุตร” ในกฎหมายมรดกมีความสอดคล้องกับหลักเรื่องบุตรชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายครอบครัว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ที่ต้องบัญญัติซ้ำไว้ในบรรพ 6 เพราะแนวคิดเรื่องการจดทะเบียนรับรองบุตรยังเป็นเรื่องใหม่ของระบบกฎหมายไทยในขณะนั้น จึงต้องเน้นย้ำไว้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาก็ได้ตีความมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าบุตรนอกกฎหมายในที่นี้ หมายถึงบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรอง “โดยพฤตินัย” ซึ่งมีความเห็นสนับสนุนว่าหากพิจารณาตามบทบัญญัติ ถ้าบุตรเป็นบุตรที่บิดาจดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว ย่อมไม่ถือเป็นบุตรนอกกฎหมาย บุตรที่บิดาจดทะเบียนรับรองบุตรย่อมมีฐานะเป็นผู้สืบสันดานตามมาตรา 1629 (1) ประมวลกฎหมายแพ่ง

⁸ รัชฎา เอกบุตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วย ครอบครัว บิดามารดาและบุตร (พิมพ์ครั้งที่ 5, วิญญูชน 2550) 94.

⁹ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัว มรดก (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2508) 521.

และพาณิชย์ หากตีความเช่นนี้ มาตรา 1627 จะไม่มีประโยชน์อะไรที่จะมาบัญญัติซ้ำไว้อีก¹⁰ และการวินิจฉัยเช่นนี้ จะเป็นการยุติธรรมต่อบุตรนอกกฎหมายประเภทนี้ที่ไม่สามารถเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายได้เพราะบิดามารดาละเลยไม่ทำตามกระบวนการตามบรรพ 5 ซึ่งศาลฎีกาก็ก็นำวินิจฉัยตามแนวทางนี้เรื่อยมา¹¹ ว่าการรับรองตามมาตรา 1627 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หมายถึงพฤติการณ์ที่แสดงว่าเป็นบุตร ไม่ใช่การจดทะเบียนรับรองบุตรตามมาตรา 1547¹²

ด้วยความเคารพต่อศาลฎีกา แม้ว่าคำวินิจฉัยของศาลจะมีได้ทำให้บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยกลายเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมาย เพียงแต่ทำให้บุตรนอกกฎหมายประเภทนี้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมประเภทผู้สืบสันดาน ในกรณีที่บิดามารดาไม่จดทะเบียนสมรสหรือจดทะเบียนรับรองบุตร เรื่องนี้คงเป็นการยุติธรรมแก่บุตรก็จริงอยู่ แต่หากกรณีความปรากฏว่าบิดาจดทะเบียนสมรสกับภริยาหลง มีบุตรด้วยกัน แล้วต่อมาก็เกิดไปมีบุตรกับหญิงอื่น โดยบิดาก็แสดงออกรับรองโดยพฤตินัยเรื่อยมา เมื่อบิดาตายลง บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยสามารถร่วมไปแบ่งมรดกกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย มากไปกว่านั้น หากความปรากฏว่าบิดามารดาของบิดา (ก็คือปู่ย่าของบรรดาบุตรทั้งหลาย) เกิดยกย้ายปิดบังทรัพย์มรดกขึ้นมา หากบรรดาบุตรของเจ้ามรดกจะฟ้องปู่ย่า ก็จะมีเพียงบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยเท่านั้นที่สามารถฟ้องย่าของตนได้ แล้วแบบนี้จะเป็นธรรมแก่บุตรชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะกฎหมายกำลังเอื้อให้บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยมีสิทธิบางประการที่มากกว่าบุตรชอบด้วยกฎหมาย ในที่นี้คือสิทธิในการฟ้องบุพการี เช่นอาจมีข้อกังวลได้ว่า การตีความกฎหมายเพื่อให้เกิด “ความยุติธรรม” อาจนำมาซึ่งความผิดเพี้ยนในเชิงตรรกะของระบบกฎหมายในภาพรวมได้

ในส่วนของคดีอุทลุม พิจารณาเจตนารมณ์ของกฎหมายที่สืบทอดจากความมุ่งหมายของกฎหมายเก่าว่า กฎหมายมิให้รับฟ้องคดีฟ้องบุพการี เพราะผู้ฟ้องไม่รู้จักบุญคุณบิดามารดาและบุพการีของตน¹³ ประเพณีไทยสมัยโบราณถือว่าบุพการีเป็นผู้มีพระคุณที่อุปการะบุตรหลานมาตั้งแต่เกิด บุตรหลานจึงควรแสดงออกถึงความกตัญญูรู้คุณ ไม่อาจกระทำการใด ๆ ให้เป็นที่เสียหายหรือเป็น

¹⁰ หมายเหตุท้ายฎีกา 446/2493 ของประกอบ หุตะสิงห์ ใน ไพโรจน์ กัมพูสิริ, *กฎหมายลักษณะครอบครัว รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาของศาสตราจารย์ ดร. หยุต แสงอุทัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2, โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2565) 313.

¹¹ โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 826/2492 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 205/2494 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 226/2501 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3789/2524.

¹² กิริติ กาญจนรินทร์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 4, เนติบัณฑิตยสภา 2563) 69.

¹³ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช (เชิงอรรถ 9) 302.

การละเมิดต่อบุพการีของตนได้¹⁴ ผู้เขียนจึงมีข้อสังเกตว่า หากความจำเป็นในการมีบทกฎหมายว่าด้วยคดีอุทลุมเป็นเช่นนี้ แล้วแบบนี้ภาระหน้าที่ในความกตัญญูผูกพันเฉพาะบุตรชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นหรือไม่ และหากเป็นเช่นนี้ การออกกฎหมายเพื่อรองรับจารีตประเพณีเกี่ยวกับความกตัญญูของบุพการีในสังคมไทยก็จะเป็นไปอย่างไม่เต็มที่ ทั้งยังทำให้เกิดสถานะที่สับสนในระบบกฎหมายได้

ประเด็นเรื่องบุตรนอกกฎหมายฟ้องบิดาหรือบุพการีฝ่ายบิดา ยังปรากฏว่ามีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3019/2541 ของไพจิตร บุญญพันธุ์ ที่เห็นว่า บุพการี หมายถึงผู้ที่ทำอุปการะมาก่อน ไม่มีแบ่งว่าต้องชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ มาตรา 1562 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ใช้คำว่า “บุพการี” เฉย ๆ ถ้าหากเป็นบิดาตามข้อเท็จจริง ก็ยังคงเป็นบุพการีอยู่นั่นเอง ทั้งนี้ การตีความตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไม่เกี่ยวกับการตีความจำกัดสิทธิ แต่เป็นกรณีตีความที่ต้องด้วยตัวบทกฎหมายตามมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การจะไปต่อเติมถ้อยคำ ย่อมเป็นการนอกเหนือตัวบท นอกจากนี้ยังมีการเปรียบเทียบกฎหมายอาญาว่า ในกรณีฆ่าบิดา แม้เป็นเพียงบิดาโดยข้อเท็จจริง ก็ต้องรับผิดฐานฆ่าบุพการีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 289 (1)

นอกจากนี้ ยังมีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 547/2548 โดยศิริชัย วัฒนโยธิน โดยวิจารณ์ว่าสังคมมองและดำเนินการกระทำของบุตรที่ฟ้องบิดาโดยมิได้พิจารณาว่าบิดาที่ถูกฟ้องเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เพราะสังคมจะดูความเป็นจริงว่าถ้าบุตรฟ้องบิดาก็เป็นผู้เนรคุณเหมือนกัน ศาลก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมก็ควรมองในแง่มุมเดียวกับบุคคลในสังคม สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยว่าบุพการีนั่นถือตามความจริง¹⁵

4. สรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่า แนวคำพิพากษาศาลฎีกาอาจจะกำลังวางตำแหน่งแห่งที่ของบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยไม่ลงรอยกันระหว่างในกฎหมายครอบครัวและกฎหมายมรดก ทั้งที่กฎหมายทั้ง 2 ประเภหมีความสัมพันธ์กันมากพอสมควร แม้ว่าบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยจะไม่มีสิทธิหน้าที่ต่อกันกับบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย และไม่ได้สิทธิอุปการะเลี้ยงดู เช่นที่บุตรชอบด้วยกฎหมายได้รับ แต่บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยยังมีสิทธิฟ้องบิดาโดยพฤตินัยหรือบุพการีของบิดาได้ด้วย

¹⁴ รัชฎา เอกบุตร (เชิงอรรถ 8) 92-93.

¹⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว (พิมพ์ครั้งที่ 11, วิญญูชน 2565) 371-373.

สุดท้าย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่าหากมีการตรวจชำระกฎหมายครอบครัวมรดกในอนาคต ควรจะกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองโดยพฤตินัยให้ชัดเจน ควรจะให้สิทธิหน้าที่เพียงใด จะให้มีสิทธิเท่ากับบุตรชอบด้วยกฎหมายหรือมีสิทธิที่ด้อยกว่าบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายมากกว่าที่จะปล่อยให้มีความลักลั่นเช่นนี้ นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องความจำเป็นในการมีกฎหมายว่าด้วยการห้ามฟ้องบุพการีว่ายังจำเป็นหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ฝ่ายนิติบัญญัติควรรับไว้พิจารณาหากจะมีการตรวจชำระประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัวในอนาคต